

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. Боньо Лунгов

за

**“ТЕРАПЕВТИЧНИ ТЕХНИКИ И ТЕХНОЛОГИИ ЗА
ПСИХОЛОГИЧЕСКО ВЪЗДЕЙСТВИЕ ЧРЕЗ КУКЛА ВЪРХУ
ДЕЦА С МЕДИЦИНСКИ, ЕМОЦИОНАЛНИ, ОБРАЗОВАТЕЛНИ,
УМСТВЕНИ И РЕХАБИЛИТАЦИОННИ ПРОБЛЕМИ”**

дисертационен труд за присъждане
на образователна и научна степен “Доктор”

на Михаела Иванова Тюлева – редовен докторант

към катедра

**“Актьорство, сценография и режисура за куклен театър”
в НАТФИЗ “Кръстьо Сарафов”**

Дисертационният труд на Михаела Тюлева има благородната и амбициозна задача да изследва терапевтичните техники и технологии за психологическо въздействие чрез кукла върху деца с медицински, емоционални, образователни, умствени и рехабилитационни проблеми. Изборът на темата намирам като много подходящ за обогатяване палитрата от изследвания към катедра “Актьорство, сценография и режисура за куклен театър”.

Още в началото на труда Тюлева описва изследователските задачи, които си поставя и по мое мнение се справя блестящо. А именно:

- 1. Да се направи обзор на терапевтичните техники и технологии, които имат връзка с настоящото научно изследване и които дават основата на терапевтичната работа с кукла.*
- 2. Да се проучат, анализират и сравнят арттерапевтичните техники. Фокусиране на вниманието върху куклотерапията.*
- 3. Да се провери ефекта на сигурност при работа с кукла. Да се докаже положителното въздействие при работа с кукла при деца с образователни, умствени, емоционални, рехабилитационни и медицински проблеми.*
- 4. Да се представят част от диагностичните методи на психологията и педагогиката. Да се анализира ролята на кукления терапевт.*

Трудът прави впечатление с изключителния обем използвана литература. Авторът аналитично, последователно и удачно я включва в подкрепа на избраната тема.

Дисертацията съдържа сто четиридесет и две страници, изложена в увод и четири глави, както и двадесет снимки и две таблици.

В библиографията са включени деветдесет литературни източника, девет от които са на латиница. В увода авторът точно описва:

- 1. ОБЕКТ НА ИЗСЛЕДВАНЕТО: Терапевтичните техники и технологии за въздействие чрез кукла.*
- 2. ПРЕДМЕТ НА ИЗСЛЕДВАНЕТО: Психологическото въздействие чрез кукла при деца с образователни, умствени, емоционални, рехабилитационни и медицински проблеми.*
- 3. ХИПОТЕЗА: Използването на терапевтични техники и технологии за въздействие чрез кукла оказва положително влияние върху деца с медицински, образователни, емоционални, рехабилитационни и умствени проблеми.*

(подобряване социализацията, адаптивността, образователните способности и резултати, елиминиране болезнени преживявания, укрепване на психическото здраве, разрешаване на конфликти в условията на социалните, образователните или творческите дейности)

4. ЦЕЛ: Целта на изследването е положителното въздействие на терапевтичните техники и технологии чрез кукла при деца с образователни, умствени, емоционални, рехабилитационни и медицински проблеми.

Описвам това, защото много често човек се впуска в излишни разсъждения, а в случая докторантът ясно и точно определя структурата на своето изследване.

В първа глава на настоящото научно изследване докторантът разглежда терапевтичните техники и технологии, като ги анализира, съпоставя и прави обзор на предложената от теоретичните източници информация, включвайки и аналитичните похвати на психологията, хуманистичната психология, психоанализата, психодрамата, когнитивно-поведенческата терапия и емоции. Тюлева много правилно отбелязва, че научното изследване трябва да започне с основната наука, на базата на която по-късно ще се разгледат техниките, произлезли от нея. Много ясно и точно описва познавателните, емоционални и волеви процеси. Дадената формулировка на “човек”, “индивид” и “личност” е правилен ход във връзка с разработването на темата.

Във втората част на първа глава авторът ограничава и фокусира анализа си във връзка с терапевтичните технологии, а именно педагогическа технология, образователна технология, технология на игровото взаимодействие и технология на куклотерапията по следния начин: *Тук технологията ще се разглежда като особена съвкупност от методи и техники, които обединени ще сложат началото на създаването, оформянето и анализирането на една нова технология, пряко свързана с терапевтичната работа с кукли.*

Тюлева по много логичен път достига до технологията на куклотерапията. Като дългогодишен педагог твърдя, че написаното от нея във връзка с използването на куклата, като средство за общуване, за преодоляване на кризисни състояния, за социализиране и самооценка говори за нейния богат педагогически опит.

Втора глава е фокусирана върху всички онези арттерапии, които се допълват, преливат една в друга и носят своя положителен ефект, а авторът обръща внимание на куклотерапията като средство за преодоляване на проблеми при деца със специални потребности. Докторантът – под термина арттерапия – уточнява, че ще се разбират всички терапии, които са свързани с изкуство: рисункотерапия, музикотерапия, терапия на движението, приказкотерапия, куклотерапия и образователен и терапевтичен куклен театър. Важно уточнение на Тюлева е, че не се изисква и не се коментира художествената стойност на произведенията, а само постигнатите резултати – според поставените цели. Създаването на куклата, моделирането и оцветяването вече е част от терапия с рисуване. Пластичното поведение на куклата е част от танцотерапията. Музиката, на която се раздвижва куклата е съответно част от музикотерапията. Сюжетът, който ще се разиграе е част от приказкотерапията. Факт е, че в приказката се съдържат нереални моменти. Авторът обръща особено внимание на вълшебната приказка, която е безспорен метод за терапия.

Разбира се, че като дългогодишен педагог в Академията, за мен най-интересната част от труда беше написаното в раздела за куклотерапия. Самият аз съм се убеждавал нееднократно във въздействието, което има разиграването на една кукла върху детето. И тук се съгласявам напълно с твърдението, че терапията с кукли провокира активизиране на силите и психиката на детето и подпомага емоционалното му възстановяване. Както и това, че при деца със специални образователни потребности играта с кукла развива наблюдателност, концентрация, умения за водене на диалог, внимание. От изработването на куклата до нейното разиграване куклата служи като морална подкрепа на детето за взимане на решения.

Трета глава е подчинена на описание на поставените цели и постигнатите резултати в различните случаи, по които авторът е работил като куклен терапевт и асистент. Дадените примери доказват отново педагогическите умения на Тюлева. Трудът придобива още по-голяма стойност, защото разбираме, че всичко което тя е написала е емпирично проверено в практиката от нея самата.

В четвърта глава са описани някои от диагностичните методи, с които психологията и педагогиката си служат при работа с деца с определени специфични потребности. Авторът обръща внимание и на ролята на арттерапевта, неговата мисия и качествата, които трябва да притежава.

Приложенията в труда съдържат изследователски материал, създаден в следствие на задълбочени проучвания.

Безспорни приноси на автора са:

- 1. Направен е обзор на терапевтичните техники и технологии, които дават основата на терапевтичната работа с кукла.*
- 2. За първи път вниманието се фокусира върху куклотерапията и връзката ѝ с рисункотерапия, музикотерапия, терапията на движението, приказкотерапията. Тези арттерапевтични техники са анализирани и сравнени.*
- 3. Изследвано е положителното въздействие на терапията с кукла при деца с образователни, умствени, емоционални, рехабилитационни и медицински проблеми. Доказано е, че терапията с кукла със своята специфика има своето място в списъка на арттерапите, развивайки и усъвършенствайки техниките, методите и средствата за постигане на „ефекта на сигурност“.*
- 4. За първи път се анализира ролята на кукления терапевт.*
- 5. Представен е авторски модел за съчиняване на приказка, съобразен с психотерапевтичните възможности на приказката.*

б. Доказва се, че куклотерапията е уникален арттерапевтичен метод, който дава възможност на детето с проблем да преодолее натрупаното напрежение, да се освободи от страховете си, да постигне високи лични и учебни постижения, да оформи правилна самооценка, да намери своето място в обществото.

В заключение мога да кажа, че трудът на Михаела Тюлева "Терапевтични техники и технологии за психологическо въздействие чрез кукла върху деца с медицински, емоционални, образователни, умствени и рехабилитационни проблеми" има научна и приложна стойност. Изразявам своята положителна оценка и предлагам на Михаела Тюлева да бъде присъдена образователна и научна степен "доктор".

Гласувам с „ДА“.

РЕЦЕНЗЕНТ:

Проф. Боньо Лунгов